

ПРИМЉЕНО: 21 ОКТ 2003	
ОРГАНИЗ.ЈЕД.	БРОЈ
0603	344/6

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРИРОДНО МАТЕМАТИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У НОВОМ САДУ

Одлуком Наставно-научног већа Природно-математичког факултета у Новом Саду, на XVII седници одржаној 08. 10. 2003. године, одређени смо за чланове комисије за оцену и одбрану докторске дисертације *САВРЕМЕНЕ ГЕОГРАФСКЕ ФУНКЦИЈЕ НОВОГ САДА И ЊЕГОВО ГРАВИЦИОНО ПОДРУЧЈЕ*, кандидата мр МИЛКЕ БУБАЛО-ЖИВКОВИЋ.

Комисија је прегледала докторску дисертацију мр Милке Бубало-Живковић и о томе подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Докторска дисертација *САВРЕМЕНЕ ГЕОГРАФСКЕ ФУНКЦИЈЕ НОВОГ САДА И ЊЕГОВО ГРАВИТАЦИОНО ПОДРУЧЈЕ* написана је на 284 стране компјутерског текста. Дисертација садржи 64 табеле, 17 карата, 8 графикана и 3 плана.

Дисертација, поред краћег предговора и увода, има следеће целине: теоријско-методолошка основа рада, географски положај Новог Сада и промене његовог значаја, природно-географске карактеристике као фактор развоја Новог Сада, друштвено-географске карактеристике као фактор развоја Новог Сада, функције Новог Сада, просторна структура града и размештај функција, гравитационо подручје Новог Сада, демографске промене у гравитационом подручју Новог Сада, економске промене, промена функцијских типова Новог Сада, закључак и литература.

У тексту под насловом *Теоријско-методолошка основа рада* (2-14 стр.) кандидат је изнео краћи преглед радова преко тридесет домаћих и страних аутора који се односе на теоријско-методолошка питања, а која су од значаја за ову дисертацију: питање дефинисања неких појмова (гравитациона зона, гравитационо подручје, функционално подручје, нодална регија, градска регија итд.), питање избора критеријума за одређивање градских гравитационих зона, међусобни односи града и околине, теорија локације и др.

Географски положај Новог Сада и промене његовог значаја (15-20 стр.) је проучен са аспеката сагледавања свих релевантних фактора. Град се зачео и развио на левој обали Дунава, веома значајне водене саобраћајнице Европе, насупрот Петроварадинске тврђаве. На том месту корито Дунава је сужено на свега 350 m, а алувијална тераса (на којој је Нови Сад великим делом изграђен) је највише приближена Дунаву. Зато је на овом месту вековима било обављано веома фреквентно прелажење преко реке у оба смера, те је и на левој обали Дунава настало насеље крајем XVII века. Повољност локалног и регионално-географског положаја овог насеља допринела

је да се у њега најпре досељавају занатлије и трговци. Они су били носиоци економског развоја града. Његово економско снажење обезбеђивало је материјалну основу за појаву и развој других економских и неекономских функција града. Сада Нови Сад има 5 железничких и 8 друмских саобраћајница које га повезују са свим војвођанским центрима, целом земљом и шире. У њему се укрштају саобраћајнице које повезују земље Западне, Средње и Северне Европе са земљама Балканског полуострва и Блиског Истока.

Природно-географске карактеристике (21-34 стр.) биле су важан фактор за избор локације на којој је настао и развио се Нови Сад. Оне су имале великог утицаја на развој његове унутрашње структуре, његових функција као и на функционално повезивање са околином и на формирање гравитационог подручја. Избор локације, поред других чинилаца, одредиле су и геоморфолошке прилике. Наиме, инундациона равна, као најнижа степеница у рељефу околине Новог Сада, просечне апсолутне висине 78 m (до подизања насипа поред Дунава мочварна и плављена високим водама ове реке), најужа је на делу Старог града (наспрам моста "Дуга"), где је ширина износи око 700 m. Алувијална и лесна тераса су најпогодније за насељавање, јер су за неколико метара више од инундационе равни Дунава. Зато је старији и најпространији део Новог Сада изграђен на алувијалној тераси, просечне апсолутне висине 80 m. Клима, у садејству са осталим природно-географским елементима, утиче на многе делатности, пре свега на пољопривредну производњу, на функционалну повезаност Новог Сада и околине и др. Хидролошку основу Новог Сада чине Дунав, Канал Савино Село-Нови Сад, фреатска и артешка издан. Воде, површинске и подземне, један су од одређујућих чинилаца постанка Новог Сада, формирања његове физиономије, развоја привредних делатности и водоснабдевања. Катастарска општина Новог Сада има хетерогену недолошку структуру. Обрадиве површине нису довољне да обезбеде производњу која је довољна да подмири све потребе његовог становништва за биљним и сточарским производима, те је град у знатној мери зависан од снабдевања храном из његове околине.

Поглавље *Друштвено-географске карактеристике као фактор развоја Новог Сада* (35-78 стр.) садржи преглед историјског и демографског развоја Новог Сада. Историјски преглед изложен је у четири етапе, и то: период од протеривања Турака до Буне 1848/49. године, период од Буне до Првог светског рата, развој Новог Сада између два светска рата и савремени развој. У прегледу о демографском развоју кандидат документовано и доста детаљно анализира : промене броја становника, природно кретање становништва, механичко кретање становништва, полно-старосну структуру и структуру становништва према писмености и школској спреми.

На почетку поглавља *Функције Новог Сада* (79-117 стр.) изнета су мишљења више домаћих и страних аутора радова који третирају питања из домена проучавања градских функција, као што су: дефинисање појма "функције града", значај проучавања функција, подела функција, поступци за одређивање базних и небазних функција и др. Даље, анализу функција Новог Сада кандидат је урадио слично подели функција града коју је изнео М. Вреск (1980). Онализом су обухваћене функција рада, функција станова-

ња, функција услуге и управе и саобраћајна функција као спона између поменутих функција Новог Сада. За утврђивање доминантних функција Новог Сада коришћене су квантитативне методе, за шта су послужили подаци о броју запослених у појединим делатностима, затим подаци о дохотку по делатностима и број радника-миграната који обављају функцију рада у Новом Саду.

Просторна структура града и размештај функција (118-150 стр.) резултат је деловања сложених процеса унутар самога града и између града и околине. Наиме, град се мења под утицајем економских, социјалних и културних промена. Сваки град се одликује функционалном, демографском и морфолошком структуром. Функционално-просторна структура Новог Сада резултат је размештаја појединих делатности у граду, које на различите начине користе градски простор. У вези с тим проучени су: ранија локација индустријских објеката и индустријских зона и савремени размештај индустрије и индустријских зона Новог Сада, затим размештај пословних зона, размештај зона са управним функцијама, па стамбене зоне и саобраћај у граду. Становништво као фактор просторне структуре града анализирано је са аспекта густине становања по месним заједницама Новог Сада. С обзиром на интензивне промене броја становника и промене функција мењала се и морфологија града. Промене морфолошке структуре Новог Сада показатељ су етапа развоја града кроз његову историју.

Гравитационо подручје Новог Сада (151-208 стр.) кандидат је одредио на основу следећих критеријума: дневна фреквенција аутобуског и железничког саобраћаја, територијални домет дневних миграција и територијални распоред дневних миграната. Анализирајући наведене критеријуме кандидат је дошао до закључка да се у гравитационом подручју Новог Сада могу издвојити три зоне. Прва гравитациона зона обухвата територију општине Нови Сад. Ова зона има 14 насеља (без Новог Сада), у којима је 1991. године пописано 107.889 становника. Дневни мигранти ове зоне (радници, ученици, студенти) у 2002. години у укупном броју дневних миграната Новог Сада учествовали су са 59,2%. Друга гравитациона зона обухвата она насеља из којих ка општини Нови Сад свакодневно одлази од 20,0 до 100,0% од укупног броја радника дневних миграната. Из те зоне општини Нови Сад гравитира 44 насеља из 12 општина. У 2002. години из друге зоне у Нови Сад је путовало 12.425 дневних миграната, највише из темеринске (3.376), жабаљске (1.825), сремскокарловачке (1.457) и тителске (1.424 лица). Из треће зоне, у којој се осећају и утицаји других већих градских центара (Сомбор, Суботица, Зрењанин, Београд), ка Новом Саду се 2002. године кретало 1.382 дневна мигранта из 54 насеља са простора 16 општина Војводине.

У поглављу *Демографске промене у гравитационом подручју Новог Сада* (209-261 стр.) кандидат је веома детаљно анализирао промене броја становника (1961-2002), природно (1971-2002) и механичко (1971-1991) кретање становника, промене структуре становништва по активности и делатности (1971-1991), промене старосне структуре (1971-2002) и промене броја и структуре домаћинства (1971-1991) у све три гравитационе зоне које су, између осталог, последица везе тих насеља са Новим Садам.

Економске промене (262-263 стр.) у насељима гравитационог подручја Новог Сада обрађене су према статистичким подацима за 1971, 1981. и 1991. годину. Током седамдесетих година XX века Нови Сад је имао интензиван економски развој, који је омогућио раст броја запослених, а тиме и број дневних миграната. То је време и материјалног снажења сеоских насеља. Осамдесетих година већ се осећао почетак економске кризе, а тешке економске прилике деведесетих година условиле су пад друштвеног и личног стандарда. Знатан број лица, која су остала без запослења или која су досељена током ратних дешавања, почела су да се баве другим пословима, чак и оним из сфере сиве економије и оним противзаконитим.

Промене функцијских типова насеља (264-272 стр.) у гравитационој сфери Новог Сада проучене су на основу промена учешћа појединих сектора делатности у запошљавању контингента активног становништва које обавља делатност, што је последица демографских и економских промена у насељима. На основу процентуалних показатеља кандидат је издвојио девет функционалних типова насеља: аграрна, аграрно-индустријска, аграрно-услужна, индустријска, индустријско-аграрна, индустријско-услужна, услужна, услужно-аграрна и услужно-индустријска.

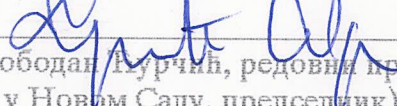
Закључак је написан на три стране (273-275 стр.), *Литература и извори* (276-284 стр.) обухватају списак од 140 јединица.

Комисија је констатовала да је кандидат успешно решио задатке постављене у пријави тезе:

- стриктно се придржавао одобрене теме;
- постављене проблеме је са успехом и у целости решио;
- текст докторске дисертације је систематично изложен;
- докторска дисертација је самосталан научни рад;
- научно-стручни резултати дисертације, сем теоријског значаја, могу се применити и за практичне потребе.
- докторска дисертација представља веома вредан допринос географској науци.

На основу изнетих чињеница Комисија предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета у Новом Саду да прихвати позитивну оцену докторске дисертације *др Милке Бубало-Живковић* под насловом **САВРЕМЕНЕ ГЕОГРАФСКЕ ФУНКЦИЈЕ НОВОГ САДА И ЊЕГОВО ГРАВИТАЦИОНО ПОДРУЧЈЕ**.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1.
(др Слободан Курчин, редовни професор
ПМФ у Новом Саду, председник)

2. Дугољуб
(др Драгољуб Бугарски, редовни професор ПМФ, у пензији, ментор)
3. С. Стамковић
(др Србољуб Стамковић, редовни професор Географског факултета у Београду, члан)